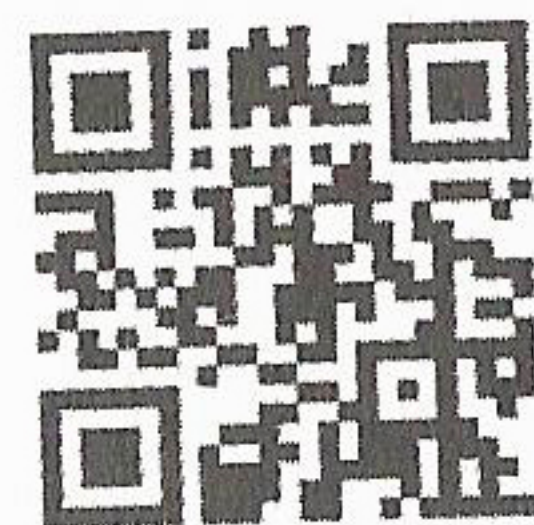

УДК 355.48
Г69

Вміст доступний на умовах
ліцензії CC BY-SA 4.0
Матеріали взяті з відкритих джерел

Допомогти в діяльності
Історичного клубу
“Холодний Яр”

За загальною редакцією Романа Ковалю
Упорядники Роман Коваль, Владислав Карпенко, Юрій Юзич

Холодний Яр
історичний клуб

Г69 **Горліс-Горський, Юрій**

Це було давно... / Юрій Горліс-Горський. Бібліотека
Історичного клубу “Холодний Яр”. – Київ : Видавництво
Марка Мельника (ФОП Мельник М. Ю.), 2024. – 112 с.

Спогад поручника Армії УНР Юрія Городянина (Юрія
Горліса-Горського) про трагічну долю Олі “Кравченко” –
хороброї розвідниці Степової дивізії та полку гайдамаків
Холодного Яру.

© Горліс-Горський Ю. Ю., автор
© Коваль Р. М., упорядкування,
передмова, примітки, додатки, 2024
© Мельник М. Ю., права на видання, 2024

УДК 355.48

ISBN 978-617-7838-56-1

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ЗМІСТ

Роман Коваль “Жартівлива в небезпеці” (передмова)	5
Роман Коваль Думки редактора галицького і редактора наддніпрянського	17
Юрій Горліс-Горський Це було давно... ..	27
Юрій Горліс-Горський Ще задовго до світанку (уривок зі спогадів “Холодний Яр”)	79
Роман Коваль Коротка біографія автора	107

Юрій Горліс-Горський (ліворуч)
і Микола Ліщук. Галичина, 1930-ті рр.

“Автор цієї книжки – людина з яскравими здібностями оповідача – безперечно має те, що називається літературним талантом”, – писав Євген Маланюк про книгу Юрія Горліса-Горського “Отаман Хмара”.

Згадав цю думку геніального Маланюка, готуючи до друку спогад “Це було давно...”

Розповідь захоплює одразу...

Юрій Горліс-Горський, стверджував Маланюк, “має всі дані” для записування своїх спогадів: “добра мова, легкість оповідання, яскравість і правдивість в віддаванні пережитого, почуття літературної міри. Талант (автор, безперечно, людина талановита) – допоміг йому обняти і розмістити спогадовий матеріал в певну цілість. Події і люди встають з-під його пера живими і справжніми”.

Додам, що особливу довіру викликають особисті враження Юрія Горліса-Горського, те, що він бачив і пережив. А саме таким є спогад “Це було давно...”.

Спогад цей із присвятою – “Панні Лідущці «до архиву»”. До слова, спогади “У ворожому таборі” Горліс-Горський адресував теж дівчині. Нагадую ту присвяту – “Маленькій Любці Гадзевичівній присвячує цю книжку «вуйцю Юрцю»”.

У спогаді “Це було давно...” є ще одна мала героїня – Дузя. Це золоте українське дитя уважно вслухалось у розмови дорослих і все розуміло. “Вона знала прізвища всіх видатних повстанців і партизанів в околицях, між іншим і мій псевдонім, – писав Юрій “Залізник”, – знала, хто і як з них загинув і що за їх душі треба Бозі молитись, бо вони полягли за волю України, що більшовики три рази ламали хрест і розрівнювали могилу повстаньчого ватажка під Ново-Миргородом, а чиїсь невидимі руки по ночах знову відновлювали їх, знала, що ми боремося за незалежність, а москалі хочуть знову поневолити нас, збиралась, як виросте, теж боротись за Україну, бо... зараз мама ще не пускає... Знала, що цього всього ніяк не можна казати чужим людям, бо прийдуть чекісти і заберуть татка і маму”.

“Залізник” (а таке було повстанське псевдо в Юрія) з любов’ю пише про цю дитину.

Цікаві деталі розкриває він і про себе. “Тоді [у 1920-му] мої полички (поличчя – портрет, тут: щоки. – Р. К.) не були ще блідими і запалими, як зараз, – писав він, – а з кольору губ частенько жартували бойові товариші, обвинувачуючи мене, що я підмальовую їх червоним папером. Правда, над верхньою губою чорніли вже не-

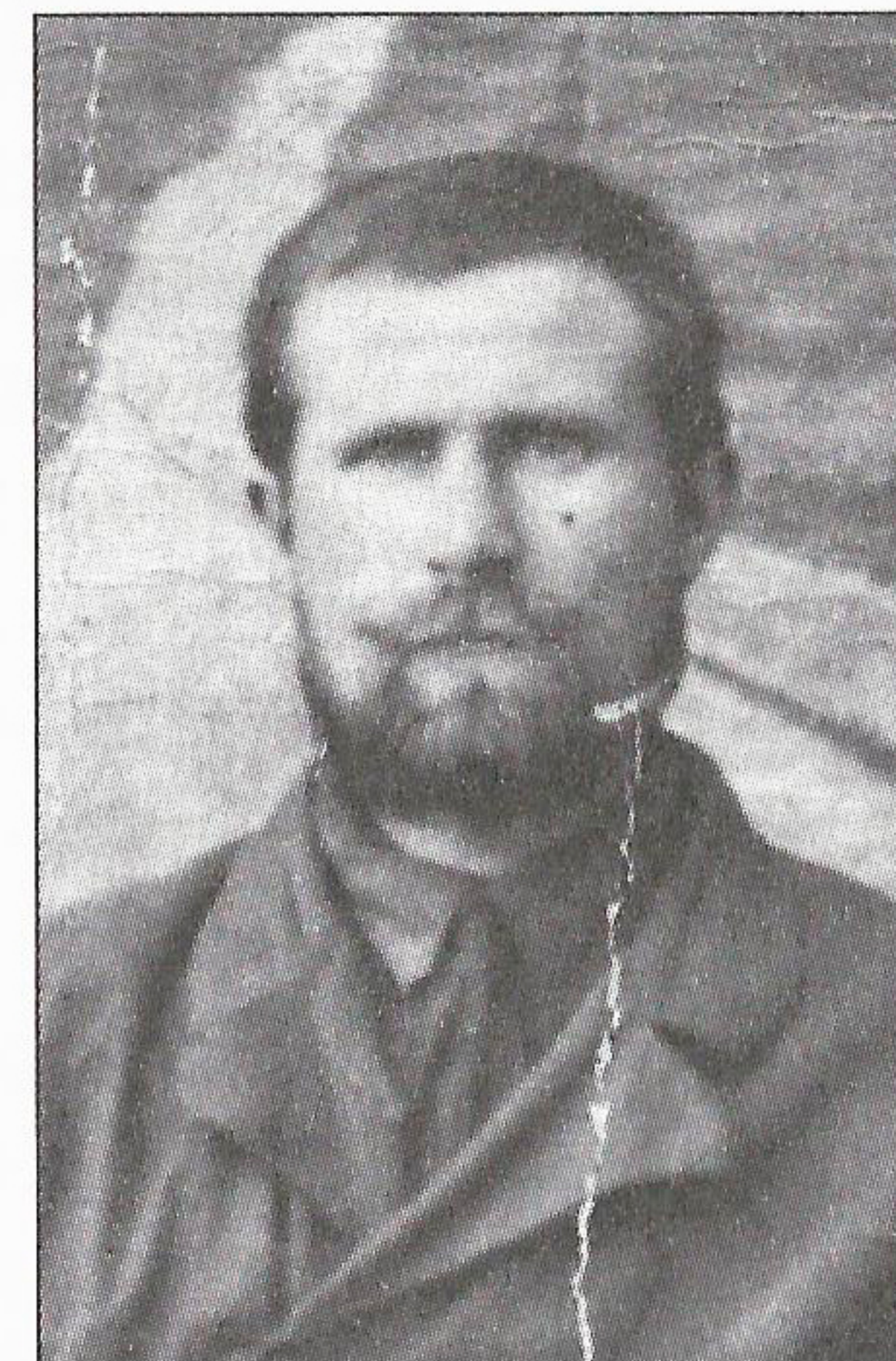
величкі вуса, але досить було обшкребти їх бритвою, щоб на їх місці довго не з’являлось нічого...”

До слова, й Оля, головна героїня спогаду, теж звернула увагу на цю особливість. “А знаєш, з тебе вийшла непогана дівчина... чорнява, струнка, – сказала вона Юркові, – якби я була хлопцем – зараз би «підсипалась»...”

Своєрідне продовження цієї теми виникло і під час зустрічі з Андрієм Чорнотою та Ларіоном Загороднім. Юрій згадував: “Поки балакав з Загороднім (правильно: Загородній. – Рег.) і Чорнотою, сидівши за ним дядько з великою червоною бородою, – член повстанькому, – пильно приглядався до мого обличчя:

– Щоб я лопнув, як це не Петренків осаул!.. Здоров, Залізник!

– Здоров, рижий!

**Ларіон Загородній,
Головний отаман
Холодного Яру (1922)**

— Ти відразу і лаятись! Не личить це маминій дочці...”

Оце “мамина дочка” показове.

Солоні повстанські жарти лише підтверджують, що Юрій мав успіх, коли перевдягався в дівчину, — щоб потрапити у стан червоних з метою розвідати їхні сили. Росіяни (та й свої!) навіть зблизька не могли розгледіти в ньому хлопця.

“На мені — така сама спідниця, тільки темно-малинова, така сама свитка, а моя «махновська» шевелюра вибивалась кокетливими завиточками з-під тернової хустки. (...) Опустивши руки крізь кишені свитки і розрізи на боках спідниці в кишені синіх кавалерійських штанів, я міг витягнути їх назад з гостро набитим великокалібровим «Кольтом» в кожній [руці], а між пишними «дівочими персами» з клоччя і лахів, заправлених в «бюстгальтер», лежала ручна граната «Мільса». (...)”

Мій «кавалер»... обхопивши мене лівою рукою за плечі, — натиснув правою на випинаючися з-під свитки «дівочі принади»... Серце у мене тьохнуло, бо його рука лягла над самою гранатою, зачепленою гачком за дюрку в бюстгальтері, під розщепнутою блюзкою...

Я повернув голову, щоб зміряти віддалення від коней, але в ту ж хвилину «кавалер», вхо-

пивши мене за шию і підборідок, повернув до себе і вплився поцілунком в уста”.

Запах кислої капусти і самогонного перегару забив йому подих. Юрій ледь втримався, щоб не вистрелити у ворога...

Важливою є фраза, яка вихопилася з уст рудобородого члена Холодноярського повстанкому: “Щоб я лопнув, як це не Петренків осаул!.. Здоров, Залізник!”

Виходить, що “Залізник” був не тільки осавулом Василя Чучупака, командира полку гайдамаків Холодного Яру (про це ми знали). Після його загибелі Юрій Городянин став осавулом отамана холодноярської бригади Івана Петренка. Нинішньою мовою — заступником комбрига.

Що ще можна сказати про автора спогадів, спираючись на його текст?

Весело-хоробрий козак, з гумором, без дівчат не може.

Ось як Юрій описує свою жагу: “Гарячі струмки побігли по моїх жилах і вдарили хмелем у голову... Мною заволоділо божевільне бажання впитись поцілунком в ці пухкенькі, притягуючі [Олині] уста, і я звільна став нахилятися до них...”

А ось характеристика головної героїні Олі “Кравченко”, до якої в нього виникло почуття: